

Coaliția pentru Universități Curate

Competiția *Corectitudinea universitară*. Anul II

Coaliția pentru Universități Curate a luat naștere în 2007, la inițiativa Societății Academice din România (SAR). Un raport din anul 2006 al SAR ajunsese la concluzia că mecanismul de autogovernare universitară necesita mai multă responsabilizare și control pe orizontală pentru ca universitățile să își poată realiza potențialul¹. Alina Mungiu-Pippidi, președinte SAR și profesor de politici publice la Hertie School of Governance din Berlin, a conceput un proiect în care controlul corectitudinii universitare să fie exercitat pe orizontală de către comunitățile profesionale și de consumatori (studenții), și nu de sus în jos de către organele centrale ale statului². Astfel a rezultat un grup format din treisprezece organizații ale societății civile, asociații de profesori și cercetători, precum și de studenți, principalii beneficiari ai sistemului de învățământ. Acest grup a cooperat pentru acest exercițiu de monitorizare și benchmarking, evaluând, pe baza unui chestionar, universitățile la capitolele:

1. transparență și corectitudine administrativă;
2. corectitudine academică;
3. calitatea guvernantei;
4. management financiar.

Rezultatele și concluziile acestui exercițiu pot fi consultate în Raportul CUC², *Corectitudinea universitară*, în română și engleză. De la lansarea acestui raport s-a scurs un an, perioadă în care universitățile au avut timp să își

¹ <http://www.sar.org.ro/files/Raport%20SAR%20asupra%20educatiei,%202007.pdf>

² http://www.sar.org.ro/art/proiecte/educatie/topul_integritatii_universitatilor_romanesti-356-ro.html

îmbunătățească practicile, și să pună în aplicare recomandările făcute de evaluatorii CUC. Pentru a vedea impactul acestui exercițiu, CUC a decis realizarea unei noi evaluări. Aceasta nu a presupus o repetare integrală a evaluării precedente, ci doar două metode:

- a. urmărirea gradului de implementare a recomandărilor individuale, presupunându-se că implementarea completă duce la eliminarea completă a problemei, deci că scorul poate evolua la punctuajul maxim al categoriei în acest caz.
- b. verificarea câtorva puncte problematice la toate universitățile.

Rezultate

1. Transparență și corectitudine administrativă

Pentru a aprecia cât de bine funcționează mecanismul de responsabilizare a instituțiilor de învățământ superior din România, au fost re-trimise cereri în baza legii 544/2001 pentru a afla cum au fost puse în aplicare recomandările din prima fază a proiectului CUC. Astfel, din 42 de universități, 62% - față de 38% la prima evaluare - au răspuns adreșelor trimise de CUC. Au răspuns la această cerere chiar și universități care la prima evaluare au fost extrem de reticente. Acesta a fost cazul Universității de Medicină și Farmacie "Carol Davila" din București.

Totodată, pe lângă răspunsurile primite de la universități, noua cercetare a folosit și informațiile publice de pe site-urile universităților pentru a evalua transparența acestora. 74% dintre universități au publicate pe internet documentele de informații publice care ar trebui să fie disponibile din oficiu, fără să fie solicitate de cei interesați, cum ar fi: rapoartele de activitate și

planuri strategice; bugetul de venituri și cheltuieli; ștatele de funcțiuni; regulamente interne, de procedură, cartea universitară, codul de etică, precum și minutele Comisiei de etică; sintezele evaluării de către studenți a cursurilor și a profesorilor; lista salariilor și veniturilor suplimentare; lista de brevete și publicații ISI și informații despre conducătorii de doctorat; lista de achiziții publice.

O categorie specială în această secțiune au avut-o declarațiile de avere și interese, care sunt reglementate de Legea 144/2007. Astfel, 64% dintre universități au publicat pe paginile de internet declarațiile de avere și interese actualizate în 2010, în timp ce în evaluarea trecută numai 38% dintre universități respectau această regulă. Dar încă mai sunt cazuri în care declarațiile nu sunt publice sau linkurile nu funcționează.

Calitatea și conținutul paginilor de internet ale universităților au crescut considerabil, dar mai sunt încă universități care nu consideră acest aspect ca fiind unul relevant. Într-o eră a tehnologiei, în care aproape toată lumea are acces la internet, este esențial ca paginile de internet să fie puse la punct. Este surprinzător că tocmai paginile universităților din capitală sunt cele mai prost organizate și slab aprovizionate cu informații și reflectă atitudinea acestora față de problema transparenței instituționale. În schimb, universitățile din Cluj, în frunte cu Universitatea de Medicină și Farmacie din Cluj (www.umfcluj.ro) merită nota zece pentru acest aspect.

În 25 dintre cazuri, scorul pe acest capitol a crescut, în unele cazuri chiar semnificativ. Dar putem observa că există și universități unde gradul de transparență a scăzut. Aceasta se datorează faptului că la a doua evaluare nu au răspuns la solicitarea CUC, iar documentele de interes public care trebuiau să fie disponibile pe paginile acestora de internet, nu se mai găseau acolo.

De data aceasta avem trei universități care răspund 100% exigențelor

chestionarului, dar în continuare avem 17 universități care se află sub media care nu diferă decât cu un punct față de prima evaluare. Una dintre universitățile care îndeplinesc toate condițiile capitolului de transparență și corectitudine administrativă este chiar una dintre universitățile codage de anul trecut, și anume Universitatea “Aurel Vlaicu” din Arad. Universitatea a răspuns la cererea noastră in extenso, iar toate informațiile cerute sunt publicate pe pagina de internet. Declarațiile de avere și interese au fost publicate și actualizate după vizita CUC de anul trecut, iar pagina de internet este bogată în informații pentru cei interesați.

2. Corectitudinea academică

Cînd vine vorba de corectitudine academică, schimbările nu sunt la fel de dramatice ca la primul capitol; aici avem foarte puține îmbunătățiri. Media la acest capitol se situează la 13 puncte din 20 și avem doar două universități care au obținut punctaje maxime. Pe lângă Universitatea “Alexandru Ioan Cuza” din Iași, anul acesta și Universitatea de Medicină și Farmacie din Cluj îndeplinește condițiile necesare pentru un punctaj maxim la acest capitol. În rest, 16 universități se află sub medie, opt sunt egale cu media, iar restul de 18 universități se află deasupra acesteia.

În cadrul acestui capitol, una dintre categoriile evaluate, a fost procedura de combatere a plagiatului, fenomen care pare ubicuu în viața academică din România. Scandalurile publice rareori au consecințe reale, dată fiind toleranța foarte mare față de fenomen (cum s-a văzut în cazul recent al unei teze de doctorat de la Institutul Xenopol din Iași). Problema mare însă constă în capacitatea de sancționare a celor care încalcă aceste reguli care, de cele mai multe ori, rămîn doar pe hîrtie.

Totuși, există și universități care au început să achiziționeze software

pentru verificarea diplomelor de licență. Acesta este cazul câtorva universități, printre care și Universitatea de Medicină și Farmacie din Cluj, care verifică diplomele de licență cu ajutorul unui astfel de software. De asemenea, Academia de Studii Economice din București are în desfășurare un proiect de dezvoltare a unui astfel de software.

La capătul opus, avem și cazuri în care un asistent universitar de la Facultatea de Chimie, din cadrul Universității de Politehnică din București, le explica studenților cum își pot scrie lucrarea de licență mai rapid doar prin metoda “copy-paste”, explicându-le cum funcționează sistemul de depistare a plagiatului și cum îl pot ocoli.

Corelarea dintre performanța academică și evaluarea cadrelor didactice a fost de asemenea reconsiderată la acest capitol, recalculând raportul lucrărilor ISI pe școală doctorală. Situația în ceea ce privește performanța academică a școlilor doctorale nu s-a schimbat foarte mult de la prima evaluare. Astfel, în 12% din totalul de universități, numărul mediu de articole ISI publicate de un conducător de doctorat în cadrul școlii doctorale este mai mare de două; în 64%, raportul este între un articol și două, pe conducător de doctorat; iar în restul de 24% din total, numărul mediu de articole ISI publicate de un conducător de doctorat este sub 1.

3. Calitatea guvernantei

Din nou, nu avem universități care să îndeplinească toate condițiile la acest capitol, punctajul maxim fiind de 26 puncte din 35, obținut de Universitatea “Alexandru Ioan Cuza” din Iași și de Universitatea de Medicină și Farmacie din Târgu Mureș. Media se situează la 13 puncte, cu trei puncte mai mult de la prima evaluare. Patru universități sunt egale cu media, 20 dintre ele se află sub medie, iar restul de 18 universități sunt mai mult sau mai

puțin deasupra mediei.

Studiul inițial al CUC a evaluat competitivitatea concursurilor pentru ocuparea posturilor didactice, cum se organizează acestea și dacă sunt deschise oricui îndeplinește condițiile de eligibilitate. Față de anul trecut, noua evaluare a descoperit că unele universități au devenit mult mai transparente în ceea ce privește această practică. Pe lângă publicarea anunțurilor în Monitorul Oficial și în presă, există universități care au creat un spațiu destinat ocupării posturilor didactice pe paginile lor de internet. Acolo sunt anunțuri pentru locuri vacante, criteriile de înscriere și pașii competițiilor, dar și lista candidaților cu CV-uri. Această transparență, chiar dacă nu rezolvă total problema deschiderii sistemului, ne oferă posibilitatea de a monitoriza aceste procese îndeaproape și scade mult din susceptibilitatea care poate apărea. Din 42 universități însă, numai patru au avansat la acest criteriu. În rest, acest proces este foarte opac, și cele mai frecvente cazuri sunt cele în care numai un candidat se prezintă la concurs, posturile fiind “dedicate”, practică ce descurajează alți candidați. Acesta este cazul nu numai pentru cazurile de promoție internă, unde datorită sistemului de titularizare universală, ne așteptăm la astfel de situații, dar și la nivel de intrare - asistenți universitari sau cercetători. În cazul Universității Tehnice din Iași, un candidat cu un CV bogat în multe publicații nu a fost lăsat să aplice pe un post de conferențiar cu pretextul că diploma de bacalaureat luată în Republica Moldova nu era echivalată, deși acesta era deja cadru didactic la aceeași universitate pe baza aceleiași diplome și deja câștigase un concurs.

Nepotismul agravează mai mult acest sistem închis ridicând semne de întrebare cu privire la obiectivitatea promovărilor. Numărul familiilor universitare a rămas același în universități (Vezi caseta). Ceea ce s-a schimbat însă sunt reglementările în cadrul codului de etică unde există prevederi mult mai clare privind conflictele de interese ce pot fi generate de înrudirea cadrelor didactice. Dar acestea apar într-un număr foarte mic de universități.

Familiiile universitare în România

Universitatea Tehnică din Cluj Napoca

Prorectorul Universității Tehnice din Cluj-Napoca (UTC), Mircea Petrina, lucrează împreună cu fiii săi Tudor și Bogdan, care sunt asistenți la UTC. Tudor Petrina predă, la fel ca tatăl lui, la catedra Mecanica Construcțiilor, iar Bogdan Petrina are ore la Beton Armat și Construcții Metalice.

Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară Iași

Ioan Avarvarei, fost rector al USAMV, în perioada 1996-2003, este în prezent șef la Catedra de Pedotehnică, iar soția sa, Teona, îi este subordonată și predă studenților disciplinele „Agricultura generală” și „Nutriția animalelor”.

În mandatul de rector al lui Ioan Avarvarei s-a angajat întâi fiul său, Bogdan, pe postul de inginer cercetător la Facultatea de Horticultură. Ulterior, fostul rector a introdus disciplina „limba spaniolă” ca materie de studiu deoarece la universitate s-a angajat și fiica sa, Simona, care terminase Facultatea de Litere.

Universitatea de Medicină și Farmacie din Timișoara

Fiica rectorului Ștefan Drăgulescu, Denise Aurora Drăgulescu, îi este subalternă.

Universitatea Politehnică Timișoara

Fiul și fiica rectorului Nicolae Robu, Raul și Andreea, sunt asistenți la Departamentul de Automatică și Informatică Aplicată.

Universitatea Ovidius din Constanța

Floarea Voinea conduce Clinica de Gastroenterologie și specializarea Medicină Internă anul V, unde îi are ca subalterni pe fiica Andra Iulia Suceveanu, care este șef de lucrări, și pe fiul Felix Voinea, conferențiar, administrator-șef al facultății și șef al secției Urologie. De asemenea, ginerele fostului rector, Adrian Paul Suceveanu, este asistent la Medicină, iar nora, Claudia Voinea, șef de lucrări și la Endocrinologie.

Alte nume: prof. dr. Teofil Mehedini (histologie) și soția Rodica Mehedini (biologie celulară și moleculară), dr. Ioan Tofolean (semiologie medicală) și dr. Doina Tofolean (medicină internă), dr. Vlad Tica (obstetrică-ginecologie) și soția sa, preparatorul Irina Tica (semiologie medicală), dr. Vladimir Botnarciuc (chirurgie generală) și Mihaela Botnarciuc (microbiologie).

Academia de Studii Economice, București

La ASE există 21 de familii universitare în care cel puțin unul dintre soți deține un post important. De exemplu, Doru Alexandru Pleșea este prodecan la Facultatea de Comerț, iar soția sa, Elena Simona Pleșea, este consilier juridic, cu funcție de conducere. De asemenea, Pavel Năstase este prorector, iar soția sa, Floarea Năstase, este profesor la Catedra de Informatică Economică a Facultății de Cibernetică.

Universitatea Politehnică București

Nu mai puțin de 15 familii întâlnim și la UPB. Exemplul elocvent este dat de decanul Facultății de Inginerie, Claudia Popescu, care lucrează în aceeași universitate cu soțul său, Mihai Octavian Popescu, prorectorul UPB.

Sursa: Adevărul

În ceea ce privește implicarea studenților în procesul decizional, situația a rămas neschimbată de la prima evaluare. Astfel, din totalul de 42 de universități, doar 21% îndeplinesc condițiile de participare a studenților la luarea deciziilor și modul de evaluare a cursurilor și a cadrelor didactice.

Situația gradațiilor de merit s-a schimbat în anul 2010, când Ministrul Muncii a decis renunțarea complet la această formă de recompensă, care oricum era discreționară.

4. Management financiar

Din totalul de 15 puncte, media se află la 11 puncte. 38% dintre universități se află sub medie, trei universități sunt egale cu media, și 55% se află deasupra mediei. Dintre acestea, nouă universități îndeplinesc toate condițiile pentru a li se acorda punctajul maxim pentru management financiar.

La acest capitol, s-au verificat cheltuielile discreționare, evaluând soldurile conturilor de subvenții în corelație cu suma returnată la buget în anul precedent. Față de prima evaluare, doar 15% dintre universități au dat dovadă de lipsă de transparență, nepunând la dispoziție documentele necesare evaluării acestui punct.

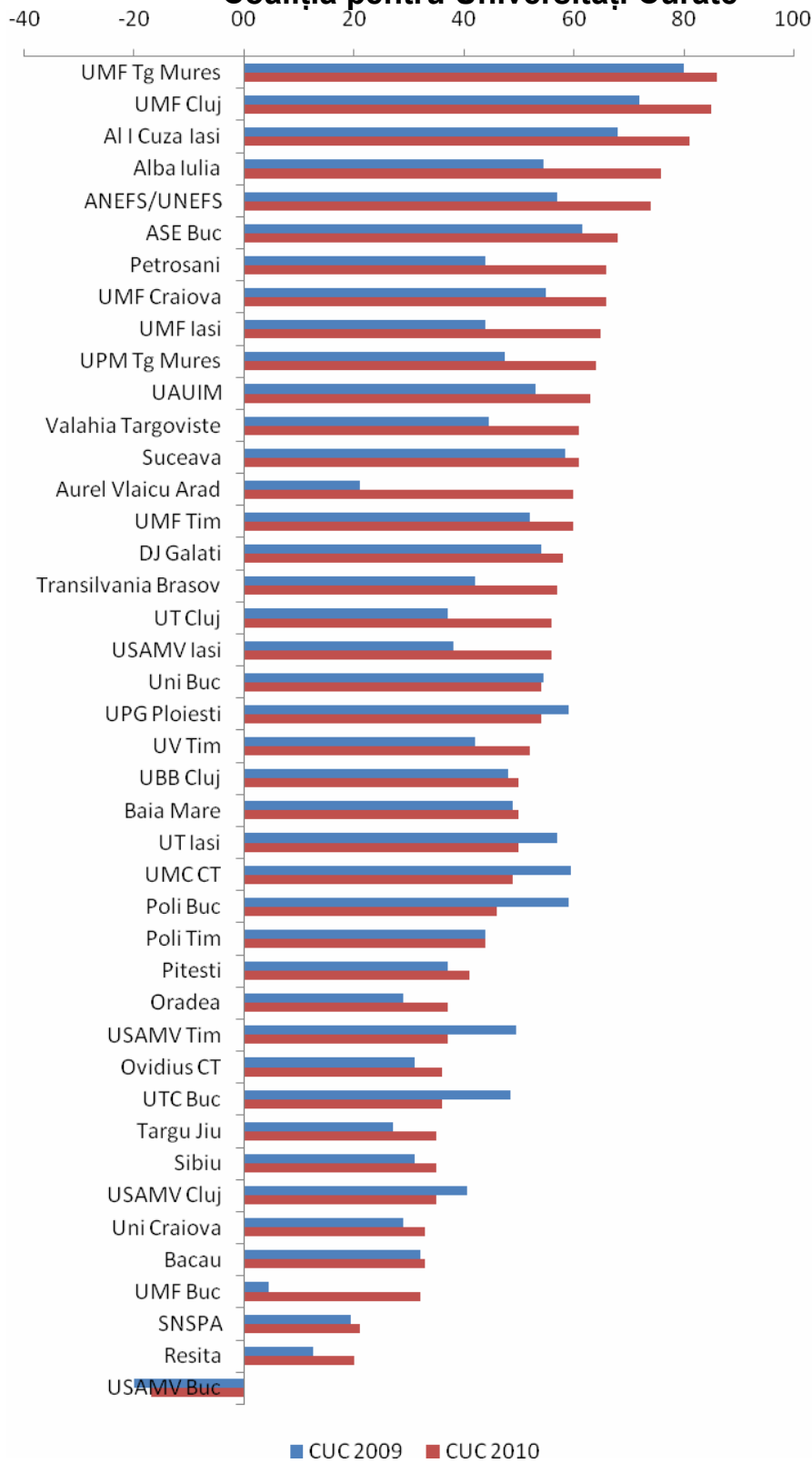
De asemenea, o altă categorie evaluată a fost respectarea legii privind achizițiile publice. 76% dintre universități au făcut publice lista achizițiilor publice de peste 10,000 de Euro, fie ca răspuns la adresele CUC, fie prin postare într-o secțiune pe pagina de internet a universității. O transparență sporită din acest punct de vedere poate duce la o evaluare mai în amănunt a procedurilor de achiziție folosite de către presa și societatea civilă locală. Din punctual de vedere al CUC progresul este net.

Coroborarea declarațiilor de avere cu cele de interese a fost posibilă doar în 64% dintre cazuri. Dar trebuie subliniat că acest lucru este o

îmbunătățire de la prima evaluare, când numai 40% dintre universități ofereau această posibilitate.

În urma progresului înregistrat de unele universități, clasamentul pe ranguri se modifică astfel:

Topul Integrității Universităților Publice din România Coaliția pentru Universități Curate

TOPUL INTEGRITĂȚII UNIVERSITĂȚILOR ROMÂNEȘTI (II)

1	Universitatea de Medicină și Farmacie, Târgu Mureș	****
2	Universitatea de Medicină și Farmacie "Iuliu Hațieganu", Cluj Napoca	****
3	Universitatea "Alexandru Ioan Cuza", Iași	****
4	Universitatea "1 Decembrie 1918", Alba Iulia	***
5	Academia Națională de Educație Fizică și Sport, București	***
6	Academia de Studii Economice, București	***
7	Universitatea de Medicină și Farmacie, Craiova	***
8	Universitatea din Petroșani	***
9	Universitatea de Medicină și Farmacie "Grigore T. Popa", Iași	***
10	Universitatea "Petru Maior", Târgu Mureș	***
11	Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, București	***
12	Universitatea "Ștefan cel Mare", Suceava	***
13	Universitatea "Valahia", Târgoviște	***
14	Universitatea "Aurel Vlaicu", Arad	***
15	Universitatea de Medicină și Farmacie "Victor Babeș", Timișoara	***
16	Universitatea "Dunărea de Jos", Galați	***
17	Universitatea "Transilvania", Brașov	***
18	Universitatea Tehnică, Cluj Napoca	***
19	Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară "Ion Ionescu de la Brad", Iași	***
20	Universitatea din București	***
21	Universitatea de Petrol și Gaze, Ploiești	***
22	Universitatea de Vest, Timișoara	***
23	Universitatea "Babes-Bolyai", Cluj Napoca	***
24	Universitatea Tehnică "Gheorghe Asachi", Iași	***
25	Universitatea de Nord, Baia Mare	***
26	Universitatea Maritimă, Constanța	**
27	Universitatea "Politehnică", București	**
28	Universitatea Politehnică, Timișoara	**
29	Universitatea din Pitești	**
30	Universitatea din Oradea	**
31	Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară a Banatului, Timișoara	**
32	Universitatea "Ovidius", Constanța	**
33	Universitatea Tehnică de Construcții, București	**
34	Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară, Cluj Napoca	**
35	Universitatea "Constantin Brâncuși", Târgu Jiu	**
36	Universitatea "Lucian Blaga", Sibiu	*
37	Universitatea din Bacău	*
38	Universitatea din Craiova	*
39	Universitatea de Medicină și Farmacie "Carol Davila", București	*
40	Universitatea "Eftimie Murgu", Reșița	*
41	Școala Națională de Studii Politice și Administrative, București	*
42	Universitatea de Științe Agronomice și Medicină Veterinară, București	*

Concluziile care se impun după această evaluare sînt următoarele:

1. Universitățile din România au evoluat mai ales la capitolul transparență și prezență online. Evoluția e foarte vizibilă deopotrivă la universitățile de vîrf precum cei doi top performeri (Medicină Cluj și Tg. Mureș), ca și la cele care anul trecut au fost la coada clasamentului, ca Universitatea din Arad, care a făcut un salt imens. Cel mai mic progres se înregistrează la universitățile de marcă din București, care consideră probabil că au suficiente alte puncte de atracție ca să investească într-o transparentizare mai mare. Acest lucru explică de ce universități ca Politehnica sau Universitatea București nu stau mai bine decît în anul precedent, la Politehnică înregistrîndu-se chiar un pas înapoi. Dar cîteva universități au început să anunțe și să organizeze deschis concursurile pentru pozițiile didactice, o practică deocamdată minoritară.
2. Pe plan substanțial evoluțiile sînt mult mai mici. Multe universități nu afișat declarațiile de avere, iar atunci cînd sînt afișate iese la iveală faptul că profesorii cu poziții administrative cumulează mai multe norme, ajungînd la salarii enorme, de zeci de ori mai mari decît ale tinerilor asistenți sau lectori, cazul universității din Sibiu. Această practică e în continuare foarte răspîndită.
3. Plagiatul rămîne în continuare o practică foarte răspîndită și la studenți și la cadre didactice, astfel încît răspunsul la plagiat, care e slab în multe cazuri nu reușește să facă față. Unele universități au investit în software-uri specifice pentru studenți, dar continuă să aibă plagiatori profesori. Nu există nici o instanță care să urmărească situațiile de plagiat, astfel încît avem cazuri documentate în care respectivii ocupă poziții publice. Nu avem situații în care să se fi retras titlurile datorită plagiatului, deși sînt situații documentate la doctorate. Avem dimpotrivă situații în care studenții sînt sfătuiți cum să evite să fie prinși de noile mecanisme de supraveghere chiar de către profesorii lor.
4. A crescut semnificativ numărul de lucrări ISI, mai ales pe seama unor publicații românești înregistrate în ultimul timp, cu toate acestea multe

școli doctorale nu au încă un număr insuficient de lucrări pentru a-ți justifica menirea.

5. Evaluările studenților, un instrument a cărui importanță a crescut enorm în universitățile occidentale, rămân formale și ne semnificative.
6. Cu excepția îmbunătățirii paginilor de web, puține universități au copiat bunele practici recomandate anul trecut de la universitățile bine plasate (de exemplu, consecințe mai clare ale plagiatului). Comisiile de etică sînt în continuare niște prezențe formale.

După părerea CUC, există elemente pozitive în proiectul de lege al Educației, precum cele antinepotism, dar rămîn și punct semnificative de îndoială.

Ca atare, **recomandările** noastre sînt următoarele:

1. Calitatea și integritatea nu se pot asigura doar prin controlul pe verticală, într-un învămînt mereu mai politizat, ci necesită o mobilizare continuă a studenților și a altor stakeholders care trebuie să aibă un control permanent.
2. Centralizarea și politizarea nu sînt o soluție, ci o problemă. Mecanismele de alegere bazate pe corpul profesoral, cu toate slăbiciunile lor, sînt superioare celor care pot fi manipulate politic.
3. La gradul de impostură deja existent există probleme la nivel de departamente întregi sau de discipline. O soluție pentru creșterea performanței și credibilității ar fi înlocuirea comisiilor de acreditare de pe lîngă Minister cu jurii formate din persoanele cu cel mai mare impact ISI pe domeniu (sînt încă asemenea comisii în care membrii nu au nici o lucrare ISI). Ar fi utilă chiar reevaluarea titlurilor acordate deja de asemenea jurii, numai asemenea acțiuni radicale putînd rezolva problema imposturii universitare.
4. Sînt de susținut inițiativele contra plagiatului, și la nivel central, și la nivel local. Chiar în legislația generală e important să devină mai severă protecția drepturilor de autor și implementarea legislației în practică. Lipsa de implementare încurajează plagiatul.

Membrii Coaliției pentru Universități Curate

Ad Astra

Alianța Națională a Organizațiilor Studențești din România

Asociația Profesională pentru Educație și Cercetare EduCer din România

Centrul pentru Jurnalism Independent

Forumul Academic Român

Federația Națională Sindicala Alma Mater

Grupul pentru Reforma Universitară

Grupul pentru Dialog Social

Societatea Academică din România
